

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-471 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Спеціалізація: логопедія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Гасаненко Катерина Геннадіївна
Керівник к.пед.н., доцентка Денисенко В.В.
Рецензент вчителька-методистка Хоруженко Т.А.

Зміст

ВСТУП	3
1.1 Сутнісна характеристика соціальної поведінки особистості і етапи її поведінки.....	6
1.2 Індивідуальні особливості поведінки дітей старшого дошкільного віку.....	11
1.3 Проблема взаємин бабків і дітей та їх вплив на поведінку дошкільника.....	12
РОЗДІЛ II. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.	15
2.1 Ігрові технології як засіб формування соціальної поведінки старших дошкільників.....	15
2.2 Формування культури поведінки дітей в умовах дошкільного закладу	17
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24
Додаток А.....	26
Додаток Б.....	27
Додаток В.....	28

ВСТУП

Характер змін, які відбуваються в суспільстві передбачає зростання соціальної ролі особистості, підвищення на цій основі її творчих та інтелектуальних можливостей. Від того, які цінності будуть донесені дітям зараз, залежить подальший розвиток суспільства в майбутньому, тому що дошкільне дитинство є важливим етапом становлення особистості. Саме в ці роки в дитини виробляються певні звички і навички правильної поведінки, закладається характер. Усі новоутворення, які відбуваються в дитинстві, є не лише сумою знань, але й певним рівнем пізнавальної ініціативності, самостійності, оригінальності, ставлення до себе і до інших. Сформовані у цей період якості визначають загальний характер соціальної поведінки дитини, її ставлення до світу, вони є основою її діяльності у майбутньому. Одне з головних завдань педагогів та батьків, донести дітям правильне поняття про навколишню дійсність та навчити взаємодіяти із соціумом.

Закладу дошкільної освіти надається важлива роль - спільно з сім'єю стати провідною соціальною інституцією соціалізації, яка гарантує впровадження соціально-педагогічного супроводу соціалізації особистості у дошкільному дитинстві, спрямовує на розвиток соціально та індивідуально значущих рис особистості та її успішне функціонування як суб'єкта власної життєдіяльності у суспільному довір'ї.

Наскільки важливим є формування соціальної поведінки в дітей відображено в Національній доктрині розвитку освіти, Національній програмі виховання дітей і учнівської молоді в Україні, у Базовому компоненті дошкільної освіти, низці програм дошкільної освіти, затверджених Міністерством освіти і науки України в останні роки.

Проблему виникнення та формування соціальної поведінки особистості вчені розглядали у таких контекстах: соціальна поведінка особистості як філософська проблема (Т.П. Спіріна), сутність, типологічні та видові ознаки соціальної поведінки (А.В. Лякішева), соціальна поведінка та самореалізація

особистості (М.П. Александрова), структура мотивів соціальної поведінки (І.Р. Алтуніна), диспозиція потреб особистості та регуляція соціальної поведінки (В.О. Ядов), мотивація соціальної поведінки та механізми її формування (Т.Ф. Алексєєнко).

Проблема формування соціальної поведінки старших дошкільників в сучасних закладах освіти є надзвичайно актуальною та значущою, що зумовило вибір теми **«Педагогічні умови формування соціальної поведінки дошкільників»**.

Мета дослідження: виявити та обґрунтувати педагогічні умови формування навичок соціальної поведінки дошкільників.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутнісну характеристику соціальної поведінки як педагогічної категорії;
2. Визначити індивідуальні особливості поведінки дітей старшого дошкільного віку;
3. Дослідити взаємини батьків і дітей, вплив цих взаємин на формування адекватної поведінки та гармонійної особистості дитини;
4. Проаналізувати методичні засади формування соціальної поведінки у старших дошкільників.

Об'єкт дослідження: процес соціалізації дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування навичок соціальної поведінки старших дошкільників.

Логіка дослідження зумовила структуру дипломної роботи: вступ, теоретичний та практичний розділи, висновки, список використаних джерел із 23 найменувань, додатки. Загальний обсяг 32 сторінки.

Методи дослідження. Під час опрацювання проблеми застосовувалися як загальнонауові, так і спеціальні методи дослідження теоретичного характеру:

огляд літератури та узагальнення отриманої інформації, системний аналіз й інтерпретація даних.

Практична значущість дослідження. Практична цінність дипломного проекту полягає у використанні розроблених методик у процесі формування соціальної поведінки дошкільників.

Експериментальна база дослідження: Степанівський ясла-садок Хеерсонської міської ради №16.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ.

1.1 Сутнісна характеристика соціальної поведінки особистості і етапи її формування

Головна мета виховання сьогодні полягає в підготовці зростаючої особистості до життєдіяльності в умовах соціуму, що постійно змінюються. Ця підготовка пов'язана із формуванням та розвитком певних якостей особистості і її властивостей. Дошкільник, виходячи зі свого соціального статусу не може безпосередньо долучатись до життєдіяльності громади, його взаємодія відбувається через найближче оточення, тобто завдяки людям, з якими в нього розвиваються тісні особистісні контакти [16, с. 7-8].

Сучасні науковці дотримуються думки, що період дошкільного дитинства є важливим етапом соціалізації через підвищену залежність дитини від зовнішніх впливів. Психологічні особливості дитини, такі як: навіюваність, емоційність, наслідування пов'язані з пластичністю нервової системи дошкільника, її спроможністю реагувати на впливи довкілля [17, с. 42].

Сутність соціалізації полягає в тому, що в процесі її розвитку дитина формується як учасник того суспільства, до якого відноситься. Тому що, будь-яке суспільство хоче сформувати людину, яка буде відповідати його універсальним інтелектуальним і фізичним ідеалам (Е. Дюркгейм). Як правило, зміст цих ідеалів суттєво відрізняється в залежності від соціального устрою суспільства та особливостей його розвитку [17, с. 43-44].

Основою процесу соціалізації, яка починається з перших років життя дитини є зв'язки між індивідуумами і набуття дитиною на цьому підґрунті соціальних звичок. Відносно цей процес залежить від вроджених особливостей нервової системи, але перш за все він визначається соціальним досвідом, який набувається людиною протягом життя. Дитина, долучаючись до різних суспільних відносин, перетворює їх у внутрішній план, формує

загальнолюдські цінності, які в майбутньому відтворює у своїй життєдіяльності, одночасно наповнюючи її своїм розумінням відображеної дійсності [16, с. 95].

Дитинство на всіх стадіях характеризується безпосередньою орієнтацією на світ дорослих, необхідністю залучення до суспільства, взаємодії з ним. Соціальний розвиток, що утворює процес онтогенезу, заздалегідь спрямовує його та визначає загальний зміст, який Д. Фельдштейн розглядає як взаємозалежність соціалізації та індивідуалізації, що здійснюється у процесі діяльності [13, с. 31].

Механізм засвоєння дитиною зовнішньої сфери має поєднуватись із ціннісним аспектом її внутрішньої сфери для покращення ефективності соціалізації. Це можна отримати завдяки врахуванню зовнішніх вимог до виховання, які виходять із суспільства та визначають направленість цього механізму. Така направленість створює підґрунтя для особистісного розвитку дитини, в перебігу якого зміст соціалізації перетворюється на її індивідуальне надбання [19, с. 195].

Найголовніше, щоб соціальний світ дитини-дошкільника створювався цілком свідомо, був оснований на реалістичному науковому баченні картини навколишнього світу на гуманних стосунках з дорослими, все це є невід'ємною складовою процесу соціалізації та неодмінною умовою культури суспільства. Розуміння соціального світу, який формується дитиною, де вона діє та живе, який створює зі свого досвіду, рішень, побудованих образів, залежить від моральних цінностей, що запроваджуються суспільством. Соціум є багатограним і різноманітним, для нього є характерним наявність протиріч та складності, що є основою для розвитку активності дитини у процесі його пізнання та розуміння. Дитина взаємодіє з навколишнім світом, перетворює і присвоює його здобутки саме завдяки власній активності. Саме таке судження цілком пояснює процес соціалізації, тому що дитина з перших днів свого життя здатна перетворювати світ.

Таким чином, соціалізація дітей дошкільного віку – це поступовий процес освоєння дитиною суспільного досвіду, норм, систем соціальних ролей, моральних цінностей суспільства та формування соціальної поведінки, а роки дошкільного дитинства є вирішальним етапом цих процесів через підвищену піддатливість до зовнішніх впливів.

Соціальна поведінка дітей дошкільного віку формується під впливом соціального середовища у процесі їхньої соціалізації. Саме в цей період дошкільник інтенсивно накопичує нові знання, правила поведінки, духовні цінності тощо. Основою соціальної поведінки дітей є їх особисті дії в різних ситуаціях, переживання, міркування над вчинками інших людей, спостерігачем яких стає дитина, а також досвід, про який діти дізнаються з художньої літератури.

Питання формування соціальної поведінки дошкільників в нинішніх наукових дослідженнях набуває особливої актуальності в умовах формування громадянського суспільства, оскільки розвиток особистості дитини в процесі взаємодії з довкіллям дає можливість формувати гідного громадянина, соціально пристосованого, а отже, активного учасника суспільного життя. Але, для того щоб зрозуміти сутність соціальної поведінки дошкільників та особливості її формування, необхідно спираючись на наукову літературу проаналізувати поняття «поведінка» та «соціальна поведінка». [10,с.230].

У психології поведінка – це зовнішній прояв діяльності, система дій біологічного індивіда, направлена на підтримку його існування, що проявляється в певному порядку вчинків, цілеспрямованих дій. Як вищий рівень взаємодії цілісного організму з довкіллям вона здійснюється як єдність психічних чинників, що наближають або віддаляють організм від певних об'єктів, а також змінюють їх [10, с. 341].

Педагогіка тлумачить поведінку як систему взаємопов'язаних мимовільних і свідомих дій, що виконуються людиною під час досягнення поставлених цілей у процесі взаємодії із соціальним оточенням, а також як

особливості дій та учинків, здійснюваних особистістю в процесі й у результаті виховання, оволодіння культурними цінностями [2].

У тематичному словнику-довіднику з психології та педагогіки поведінка визначається як (1) система внутрішньо взаємопов'язаних дій, які виконуються будь-яким складним (за організацією) об'єктом. Ця структура логічна і спрямована на реалізацію певної функції, характерної цьому об'єкту; (2) одна із надбіологічних, історично розвиткових і ситуативно зумовлених програм життєактивності, що забезпечує відтворення і зміну соціального життя в усіх основних змістових і формальних проявах, регулюється суспільними нормами моралі і права та конкретно втілюється у вчинках [12].

Отож, поведінка особистості нерозривно пов'язана з її актуальними соціальними потребами. До цих потреб відносяться ті, що зв'язані з потребами знаходження у колективі собі подібних (за віком, інтересами, переконаннями тощо), необхідністю взаєморозуміння та самореалізації у своїх можливостях, а до мотивів – ті, що пов'язані з особливостями бачення себе та оточуючих, а також із взаємовідносинами з іншими [1, с. 16].

Розкривши сутнісний характер поняття «поведінка», окреслимо поняття «соціальна поведінка», яка в глибокому розумінні є не просто поведінковою адаптацією людини до умов соціуму, а й активною, внутрішньо спонукальною діяльністю із згодою чи неприйняттям нею умов свого існування, направленою на зміну умов життя в бажаному напрямі [18, с. 5].

Соціальна поведінка – це метод вияву соціальною особистістю переваг, стимулів, установок, можливостей і здібностей у соціальній взаємодії. Запропоновані вияви соціальної поведінки мають такі особливості:

- здійснюються на базі соціальних норм і цінностей;
- обираються суб'єктивно, але перебувають поза індивідуальною свідомістю;
- освоюються внаслідок соціалізації;

- мають можливість чинити опір недоцільним діям;
- передбачають еластичність соціальної системи, реформуються в історії;
- направлені на підтримку соціального життя.

Соціальна поведінка, безпосередньо, не лише втілює в життя соціальні потреби, а й здійснюється у взаємодії із соціальною сферою, розподіляючись на інші форми. Різновиди соціальної поведінки повністю відповідають видам соціальних потреб, що втілюються в ній та інакшим процесам її регуляції.

Початок формування соціальної поведінки можна спостерігати ще в ранньому дитинстві, коли діти залежать від оцінки своїх вчинків, ситуацій найближчими дорослими. Тому в період дошкільного дитинства для поведінки дитини характерним є наслідування, яке закріплюється оцінюванням з боку найближчого оточення. Неабиякий вплив на розвиток соціальної поведінки в цьому віці має необхідність в спілкуванні, рівень її прив'язаності до батьків, емоційна насиченість та контакт з однолітками.

У дитини-дошкільника вже досить чітко помічаються певні прояви соціальної поведінки. Їхньому формуванню можуть сприяти групові ігри, найбільше сюжетні, які значно прискорюють розвиток соціальної поведінки. Одночасно, розвитку і закріпленню ідеалу соціальної поведінки сприяє безпосереднє спілкування з ровесниками, присутність серед них друзів[3, с. 5].

Аналізуючи вище викладене, наголосимо на тому що, передумови розвитку соціальної поведінки особистості формуються в періоді дошкільного віку під час взаємодії з соціальним оточенням, саме це є основою формування соціально усвідомленого, активного громадянина суспільства.

1.2 Індивідуальні особливості дітей старшого дошкільного віку

Період дошкільного дитинства є етапом первісного закладання особистості, розвитку індивідуальних механізмів поведінки. За О. М. Леонтьєвим особистісне становлення в дошкільному віці пов'язано, перш за все, з розвитком супідрядності або ієрархією мотивів. Як правило, дії дитини збуджуються і спрямовуються не окремими стимулами, які змінюються, або конфліктують між собою, а певною супідрядністю стимулів до певних вчинків. Якщо взаємозв'язок між стимулами і результатом дії зрозумілий дитині, то вона ще до початку своїх дій прогнозує значення майбутнього продукту і емоційно налаштовується на процес його створення. Характерним є поява емоцій до виконання дії у формі емоційного передбачення.

У дошкільному віці в житті дитини все більше починають займати місце однолітки. Приблизно до 4 років спілкуванню з іншими дітьми надається більша перевага, ніж з дорослими. Спілкування з дорослими відрізняється переліком специфічних особливостей, таким як:

- багатогранність комунікативних дій;
- емоційна насиченість спілкування;
- нестандартність та нерегламентованість;
- деяка чутливість до впливів однолітка.

Старших дошкільнят навчають моральним цінностям: вчать правильно поводитися, направляють їхні творчі здібності, зацікавленість до різноманітних видів діяльності, які набувають значного розвитку в цей період. У дітей на 6-7-му роках життя слід розвивати навички вільного спілкування.

Кінець дошкільного віку знаменується кризою. До цього періоду відбуваються значні зміни на фізичному рівні: швидкий ріст в довжину, зміна пропорцій тіла, поява перший молочних зубів. Проте, головні зміни

полягають не в зміні зовнішнього вигляду дитини, а в зміні її поведінки. Зовнішніми проявами цієї кризи є демонстративні форми поведінки, кривляння тощо. Дитина перестає наслідувати звичні норми поведінки, стає важковиховуваною. За цими ознаками стоїть втрата безпосередності.

На поведінку дитини впливають властивості нервової системи, її тип: сила, рухливість, урівноваженість нервових процесів збудження та гальмування. Діти, в яких процеси збудження і гальмування збалансовані, відрізняються спокійною поведінкою, із задоволенням спілкуються. Їм цікаві активні та спокійні ігри, позитивно сприймають усі режимні умови, беруть у них активну участь. Якщо тип спілкування в умовах дитячого закладу їх влаштує, вони звикають до нових обставин достатньо легко і швидко.

1.3 Проблема взіємин батьків і дітей та їх вплив на поведінку старшого дошкільника

Виховання соціально активної особистості, яка вміє будувати доброзичливі відносини з дорослими й ровесниками, оточуючими людьми, здобуває в сучасному суспільстві особливу актуальність. Провідна роль у процесі формування соціальної поведінки дитини надається сім'ї, оскільки вона є показником культурно-освітніх цінностей дитини і є важливим фактором розвитку її моральних якостей і ціннісних орієнтацій.

Проблеми в системі сімейного виховання, дисбаланс відносин батьків та дітей, є злоякісним фактором, що може спричинити виникнення неврозів у дітей. І, навпаки, сприятливі сімейні взаємовідносини, в основі яких лежить доброзичливе ставлення до дитини і її дій, позитивно впливають на: соціальну адаптацію особистості; розвиток пізнавального інтересу у дітей тощо.

У родин з порушеними міжособистісними взаємовідносинами не має змоги вирішити конфлікти і протиріччя, які виникають у сімейному колі. Внаслідок довготривалих протиріч у членів сім'ї виникає послаблення психологічної і соціальної адаптації, насамперед неспроможність батьків до

спільних взаємовідносин з дітьми в питанні їх виховання. Ступінь психологічної дисгармонії має здатність до наростання, внаслідок чого відбуваються емоційні порушення, невротичні стани членів сім'ї, почуття постійної тривоги у дітей. Таким чином, несприятливим підґрунтям для емоційного розвитку дитини є дисбаланс сімейних взаємовідносин.

Недостатність духовного спілкування батьків і дітей є мотивом дисбалансу сімейних взаємовідносин. На цьому наголошував В. Сухомлинський, який писав: «Виховання, позбавлене постійного, повсякденного духовного спілкування дітей з батьками, – ненормальне, потворне виховання, яким є ненормальне, потворне життя батьків без постійної турботи про дітей».

Безпосередній досвід роботи з родинами демонструє те, що неправильне відношення батьків до дітей є основою сімейного конфлікту. Зазвичай діти розвиваються в осередку моральних поглядів своїх батьків. Коли з вуст батьків звучить одне, а діють вони інакше: призивають до відвертості, але обманюють один одного, наполягають на стриманості, а самі є імпульсивними, конфліктними, то неминучим наслідком є виникнення в дитини образи і протистояння. Головна дилема впливу батьків на дітей полягає в тому, що вони не сприймають ні себе, ні дитину такими, якими вони є насправді. Внаслідок такої поведінки зростає психологічна дистанція між батьками і дітьми. Тому батькам необхідно допомогти оволодіти навичками, які допоможуть розвивати позитивні взаємини в сім'ї.

Позитивного наслідку роботи у вирішенні своєрідних завдань формування доброзичливих батьківсько-дитячих взаємин можна досягти, якщо виховання у закладах дошкільної освіти й сім'ї розглядати як єдиний процес. Для того щоб досягти найвищої ефективності впливу освітнього процесу на формування особистості дитини з'являється потреба у спільній діяльності вихователів з батьками. При цьому варто враховувати спосіб життя і поведінку сім'ї, духовний рівень батька й матері, взаємовідносин їх

один с одним, відношення батьків до своєї дитини, усвідомлення ними мети та сімейного виховання, способи їх досягнення.

Підсумовуючи, можна підкреслити, що формування доброзичливих понять у практиці сімейного виховання пов'язане з розумінням дитини, як рівного дорослому, що так само, як і дорослий, знаходиться в стані особистісного розвитку. Важливою умовою особистісного розвитку як дорослого, так і дитини є їхній рівноправний діалог, а головним свідченням наявності позитивної динаміки взаємин дорослих і дітей у напрямку їхньої доброзичливості є відмова від тоталітарного ставлення дорослих стосовно дітей.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.

2.1 Ігрові технології як засіб формування соціальної поведінки старших дошкільників

Вагому роль в процесі формування соціальної поведінки старших дошкільників важить ігрова діяльність. Гра є супутником дитинства. Людство започаткувало гру для мотивації творчого потенціалу та активності дітей, формування у них навичок соціальної поведінки.

Всупереч різному баченню виникнення гри, психологи, філософи, мистецтвознавці дотримуються думки, що гра є соціальною потребою та безпосередньо реалізує деякі суспільні функції, перш за все – передає суспільний досвід від одного покоління до іншого. Ігрова діяльність різних часів і народів подібна за мотивами, оскільки віддзеркалює спільні для всіх людей явища життя.

Соціальна природа гри є відображенням суспільних відносин людей, що є характерним для сюжетно-рольових ігор. Граючись, діти відображають поведінку дорослих, яку мають можливість спостерігати в родинному колі або в суспільстві, а також відтворюють негативні явища свого життя. Цю особливість охарактеризував К. Ушинський «В однієї дівчинки лялька пере, шиє, миє, прасує; в іншої – валяється на дивані, приймає гостей, поспішає до театру або на раут; у третьої – б'є людей, заводить скарбничку, рахує гроші. Нам доводилося бачити хлопчиків, у яких «чоловічки» отримували чини і брали хабарі». Отож, характер дитячих ігор містить в собі різні ознаки суспільного життя, включаючи й негативні.

Більшості ігор є характерними такі риси:

- розвиваюча активність, яка використовується лише за бажанням дитини, задля задоволення від процесу ігрової діяльності, а не тільки для результату;
- активний, творчий та імпровізований характер цієї діяльності;

- чуттєва природа гри, її емоційна піднесеність, певна конкуренція та суперництво між учасниками гри;
- присутність певних правил, що відображають зміст гри та формують її логічну послідовність.

До структури гри як діяльності входить поставлення мети, планування, реалізація цілей та аналіз результатів у яких особистість дитини цілком реалізує себе. Мотивація ігрової діяльності характеризується її добровільністю, змогою вибору, самоствердження та самореалізації.

До структури гри, як процесу входить:

- сюжет гри;
- наявність ролей, розподілених учасниками;
- ігрові дії, що безпосередньо є засобом реалізації ролей;
- використання ігрових предметів, для заміни реальних речей;
- цілком реальні відносини між учасниками гри.

Для старшого дошкільного віку характерні легкість входження в ігровий образ, безпосередність та яскравість сприйняття. Діти легко занурюються в ігрову діяльність, самостійно організують групові ігри, продовжують діяльність з іграшками, предметами, з'являються ігри без імітацій.

В ігровій технології освітнього процесу має місце створення проблемних ситуацій, які проживаються гравцями в ігровому втіленні, основою діяльності є ігрове моделювання.

Ігрові технології будуються, як цілісне утворення, що включає в себе частину освітнього процесу, яка з'єднана загальним змістом. До неї входять послідовно гри вправи що розвивають вміння виокремлювати основні ознаки предметів, зіставляти та порівнювати їх; сукупність ігор на згуртування предметів за певними ознаками; сукупність ігор, які розвивають вміння володіти собою, кмітливість, допитливість; сукупність ігор, у процесі яких у дошкільника формується вміння відрізнити реальні явища від нареальних. При цьому ігровий процес допомагає прискорити формування соціальної

поведінки, активізувати здібності, до яких схильна дитина, її словниковий запас, проявити свої емоції та навчити правильному спілкуванню з однолітками [23, с. 304].

Отже, гра, як провідний вид активності дошкільника об'єднує в собі ознаки соціальної діяльності, такі як: цілеспрямованість, активність, усвідомленість, а також специфічні ознаки – самоорганізація, самостійність, творчість, почуття задоволення і радості.

2.2 Формування культури поведінки дітей в умовах дошкільного закладу

Період дошкільного дитинства є особливим в розвитку дитини. На цьому етапі формується внутрішнє психічне життя та внутрішня регуляція поведінки дитини. Ці поняття виявляють себе в здатності чинити щодо загальних понять, у довільній поведінці дитини, у спілкуванні з дорослими та однолітками. Саме в цей період в дошкільника виникає особлива зацікавленість до взаємовідносин з іншими людьми. У дитини виникає необхідність в ознайомленні з існуючими нормами спілкування, що в результаті дає формування індивідуальної культури поведінки.

Головною умовою розвитку культури поведінки дошкільника, є виховання її в колективі. Саме в колективі дитина накопичує основні вміння до спільної праці та гри, до прояву співчуття одноліткам, до відповідальності за свої вчинки, надання допомоги, інакше кажучи основи культури поведінки.

Розвиток культури поведінки в дітей старшого дошкільного віку здійснюється під час поступового збільшення соціального середовища. Найбільш вагому роль відіграє дорослий, до думок якого прислухається дитина у власних вчинках та діях, проте взаємовідносини з однолітками, також, набирають більших обертів, значимість яких неперервно збільшується. До головних процесів, що допомагають у формуванні культури

поведінки відносять спостереження за поведінкою соціуму, повторення вчинків та дій.

Аналіз педагогічної, психологічної та філософської літератури абсолютно доцільно розкриває розуміння поняття «культура поведінки». Наприклад, у соціології культура поведінки характеризується як комплекс моральних цінностей та норм, що врегульовують функції взаємовідносин між людьми та полегшують їх входження в соціум. Таким чином, культура поведінки є позитивним результатом адаптації дитини до умов життя в суспільстві.

Засновники програми «Дитина» наголошують на тому, що виховання та навчання повинні мати напрямок на розвиток справедливості, людяності, чесності, дружелюбності, що формується під час бесід, спілкування, ігор, пояснень тощо. Вихователю необхідно направляти дітей у виявах турботливості, чуйності, доброзичливості стимулювати дошкільнят бути уважними до емоцій однолітків, поважати їх думки, бажання та переживання. Дітей старшого дошкільного віку необхідно вчити контролювати власну поведінку та вчинки, вміти їх аналізувати.

На сьогодні структурну будову змісту культури поведінки дошкільників можна умовно поділити на наступні компоненти: культура діяльності, культура спілкування, культурно-гігієнічні навички й звички.

Культура діяльності віддзеркалюється в манері поведінки дошкільника під час занять, ігор та упродовж виконання трудових доручень. Розвивати у дошкільника культуру діяльності означає виховувати в нього звичку тримати в порядку своє робоче місце, де він може навчатись та гратися, звичку закінчувати розпочату справу, бути завзятим у досягненні своїх цілей, навчити дбайливо ставитись до своїх речей, іграшок, книг.

У старшому дошкільному віці дитина вчиться контролювати свою активність та відпочинок. Важливим показником культури діяльності є прагнення до розвиваючих та цікавих занять, бажання працювати, вміння правильно розподіляти та цінувати свій час, отримання позитивних емоцій від результату праці, розвиток творчості та самостійності.

Культура спілкування неодмінно прогнозує культуру мовлення дитини. Завданням вихователя є навчити дитину мати повагу до суспільства в цілому, та шанувати кожного його члена окремо, необхідно виховати звичку ставитись до людей так, як дитина ставиться до себе. У повсякденному суспільстві взаємини між людьми відіграють важливу роль. Якщо дошкільник виховано та культурно спілкується в родинному колі, зі своїми знайомими та близькими, то так само він буде спілкуватись із абсолютно незнайомими для нього людьми. Це вимагає від дитини опанування певним запасом слів, навички поступово, зрозуміло та спокійно вести діалог із співрозмовником, що перешкоджає виникненню конфліктних ситуацій.

Відповідно до Базової програми вихователю необхідно привчати дітей використовувати слова ввічливості, бути доброзичливими з близькими та незнайомими, відповідати загальноприйнятим нормам етикету спілкування, віддзеркалювати у грі свої духовні почуття, бути слухними до порад старших, проявляти толерантність та чемність до однолітків та дорослих.

Головне, що слід розуміти вихователю, це те, що будь-яке виявлення ввічливості зі сторони дитини повинне керуватися добрими почуттями та бути цілком усвідомленим. Тому ціль формування культури поведінки полягає в можливості самостійно діяти та приймати моральні рішення стосовно своїх вчинків.

Будова культурних навичок і звичок починається з формування охайності, акуратності. До культурних звичок включають звичку рано прокидатися вранці та робити зарядку, чистити зуби, охайно розчісуватись, тримати в чистоті взуття та одяг. Дошкільник повинен розуміти, що в дотриманні цих правил виявляється повага оточуючих та до самого себе.

Формування культури поведінки є дуже складним процесом, який вимагає усвідомленого та цілеспрямованого використання педагогом різноманітних засобів та методів педагогічного впливу на дошкільнят. Це методи привчання, нагадування, колективне читання художніх творів, перегляд

лялькових спектаклів, мультфільмів, метод інсценізації, оцінки, покарання та заохочення, екскурсії, ігри-вправи.

Перелічені методи поєднуються з безпосереднім дотриманням педагогічних принципів науковості, наочності, систематичності, неперервності, послідовності, доступності, індивідуального підходу, свідомості і активності дітей, знання їх фізіологічних і вікових особливостей, розумності і необхідності поведінкових правил, доброзичливості та дружелюбності, єдності в роботі дитячого садка і родини. Вихователі мають пам'ятати, що процес формування культури поведінки заснований на принципі неперервності та є нерозривним елементом всієї виховної роботи. Головне донести дітям, що правила поведінки ґрунтуються на духовних цінностях української нації: гостинності, працелюбства, доброзичливості, чесності, поваги до старших.

Отже, під час виховання у дошкільників корисних навичок та звичок культури поведінки потрібно слідувати принципам цілісності та єдності самого процесу виховання, тобто взаємозалежності методів, засобів і завдань виховання: системність, логічність, послідовність виконання вправ та доцільний розподіл їх в часі.

Для того, щоб робота щодо виховання культури поведінки в дитячому садку та вдома була результативною та ефективною, необхідно дотримуватись таких умов:

1. Авторитетність вихователя. Найголовнішим у розвитку культури поведінки – є спілкування вихователя з дошкільниками. Взаємодопомога, любов, ласка, добре слово, довіра, співчутливість, зацікавленість в дитячих починаннях є основою доброзичливих відносин з дитиною. Діяльність вихователя повинна бути спрямована на досягнення основної мети – створення дружелюбної та творчої обстановки для формування особистості дитини.

2. Гарний настрій. Доброзичлива атмосфера, ініціативна діяльність дитини виховує потяг до праці, прагнення дізнаватись нове та використовувати цей досвід в житті.
3. Контакт з родиною. Забезпечує єдність та послідовність у вихованні. Вихователь доводить до відому батьків про досягнення та поведінку дитини, ознайомлює з різноманітністю методів морального виховання в сім'ї.
4. Відповідність до режимних норм. Допомагає зберігати дітей в урівноваженому стані та дозволяє уникнути перевтоми у діяльності дошкільнят. Також безпосередньо формує стереотип поведінки.
5. Доцільно організовані умови. Наукова, цікава наочність, відповідні іграшки, методичні матеріали забезпечують дітям заняття за інтересами, що дозволяє уникати зривів у поведінці.

Формування в кожній дитини індивідуальності засноване на розвитку її особистої культури. Під час виховання культури поведінки педагогам та батькам необхідно пам'ятати, що виховна діяльність з дітьми повинна бути послідовною, постійною, єдиною, кінцевим результатом якої є насиченість знань та уявлень дитини щодо правил культури поведінки, орієнтації дитини на схвалені суспільством норми поведінки; позитивна реакція на довкілля, оточуючих; доцільність соціальним ідеалам дій і вчинків дитини.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи вище сказане, приходимо до висновків, що проблема розвитку соціальної поведінки у дітей в період дошкільного дитинства є досить важливою та актуальною на сьогоднішній день. Таким чином соціальна поведінка дошкільників є сукупністю дій та вчинків дитини і розвивається під впливом соціального середовища. На її формування впливають умови, в яких проживає дошкільник, обставини, які створює суспільство та сім'я. Соціально поведінка є досить неоднорідною та багатогранною, в ній віддзеркалюються основні психологічні та соціальні грані формування особистості дошкільника.

Взаємовідносини батьків та дітей, а також соціальне середовище, в якому зростає дошкільник має суттєвий вплив на розвиток поведінкових реакцій дитини.

Для того, щоб поведінка дошкільника відповідала нормам та відрізнялась відсутністю негативних проявів, необхідно налагодити доброзичливі взаємовідносини в родині та звести до мінімуму негативний вплив соціального оточення дитини. Причинами конфліктів у стосунках між батьками та дітьми частіше за все виступають протилежності інтересів, неузгодженість очікувань і реальних оцінок поведінки дитини, обмеженість свободи дій, незадоволення в потребі самоствердження та самореалізації, особистісні проблеми батьків, що виражаються в нездатності налагодити гармонійний та доброзичливий взаємозв'язок зі своєю дитиною.

Важливу роль в житті дитини дошкільного віку, а саме в формуванні культури поведінки в дошкільника відіграє вихователь. Дотримання педагогом усіх необхідних умов, а саме: забезпечення різних методів, форм і засобів організації взаємовідносин з однолітками, цілеспрямовані зусилля на розвиток соціально-доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку сприяє цілком усвідомленим вираженням ставлення дошкільника до себе, однолітків, до умов навколишнього середовища.

Педагогічні умови для формування соціальної поведінки дошкільників:

1. Використання ігрових технологій під час виховного процесу, прогулянок на свіжому повітрі (Додаток А).
2. Вживання слів-шаблонів у мовленні вихователя під час спілкування з дітьми, на заняттях, прогулянках (Додаток Б).
3. Проведення етичних бесід на тему «Дружба», «Не будь жадібним, а будь щирим», «Чужої біди не буває» та ін. (Додаток В).

Дана робота не вичерпує всіх позицій порушеної проблеми педагогічного формування соціальної поведінки у дітей дошкільного віку. Подальшого розгляду вимагає аспект підготовки педагогів до формування соціальної поведінки у дітей, що встановлює перспективу майбутніх наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абраменкова В. Об играх наших детей // Вопр. психологии. – 2000.
2. Базовий компонент дошкільної освіти – К.: Видавництво, 2012. – 26с.
3. Башук С.Г. Соціальна поведінка і вплив цінностей на неї. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 8. С. 4–7.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: [наук. видання] / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
5. Білоусова В. О. Виховання культури поведінки учнів / В. О. Білоусова. — К. : Рад. школа, 1986. — 160 с.
6. Богущ А. М. Дефініції «Дитинство», «Духовність» і «Довкілля» у педагогічній спадщині В. Сухомлинського // Педагогічні нотатки та роздуми. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС», 2001.
7. Богущ А. М. Комфортність особистості в аспекті безперервної освіти //Известия международной Славянской академии им. Я. А. Коменского.– Тирасполь,2003. – № 1.
8. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: Монографія. – Донецьк: ТОВ «Лебідь», 2001. – 218 с.
9. Гавриш Н. В. Як ми виховуємо творчу особистість. // Дошкільне виховання. Палітра педагога. – 2000. – № 3-4.
10. Герасимів Т.З. Поняття «поведінка» та «діяльність» як основа філософемі девіантної поведінки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2015. № 824. С. 228–232.
11. Дитина : Програма виховання і навчання ді-тей від двох до семи років / О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець, О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко. — 3-є вид., доопр. та доп. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — 492 с.
12. Коваль О.Є. Тематичний словник-довідник з психології та педагогіки : навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 138 с.

13. Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні: Наук.метод. посіб. / Наук. ред. О. Л. Кононко – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003.
14. Кононко О. Л. Запорука особистісного зростання дошкільника // Дошк.виховання. – 1999. – № 10. – С. 3-5.
15. Косарева О.І. Батьки і діти: психологічні моделі міжособистісної взаємодії // Дошкільне виховання. – 2005. – № 5. – С. 11-13.
16. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія. Київ: Фенікс, 2009. 416 с.
17. Кузь В.Г., Печенко І.П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів. Київ : Міленіум, 2004. 212 с.
18. Лякішева А.В. Соціальна поведінка та групова взаємодія: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 368 с.
19. Островська Л. Ф. Виховання культури поведінки дошкільників / Л. Ф. Островська. — К. : Рад. школа, 1975. — 120 с.
20. Печенко І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві в аспекті культурологічного підходу. Гуманітарний вісник ДВНЗ «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: науково-теоретичний збірник. Переяслав-Хмельницький. 2008. Вип. 14. С. 193–196.
21. Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу : навч. посіб. / за ред. Т. І. Поніманської. — 2-е вид., доп. — К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. — 304 с.
22. Сухомлинский В.А. О воспитании /Василий Александрович Сухомлинский. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1985. – 270 с., с.60
23. Т.І. Поніманська. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник. – К., 2004.

Додаток А**Гра 1: «Я хочу подружитися»**

Мета: виховувати бажання дружити; розвивати толерантне ставлення до інших.

Вік: старший вік

Тривалість: 15 хвилин

Обладнання та матеріали: стільці

Опис гри: вибирається ведучий, який промовляє слова: «Я хочу подружитися з дівчинкою (або хлопчиком)», а далі описує зовнішність одного із дітей. Дитині потрібно себе упізнати, швидко підбігти до ведучого, потиснути руку. Далі водить вона.

Гра 2: «Робот»

Мета: закріпити навички позитивної соціальної поведінки

Вік: старший вік

Тривалість: 15 хвилин

Обладнання та матеріали: стільці

Опис гри:

Гра нагадує за своїм задумом гру «Допоможи сліпому». У грі беруть участь двоє гравців. Один з них виконує роль «робота», що виконує завдання свого оператора. «Оператор» керує процесом. Таким чином дана команда повинна зробити якісь дії. Наприклад, намалювати картину або розставити речі по-новому в навчальному приміщенні. Важливо, щоб «робот» не знав заздалегідь про задум «оператора».

Слова Ввічливості

Бесіда про дружбу в старшій групі

Мета: Уточнити уявлення дітей про те, що значить «вміти дружити», навчити осмислювати і оцінювати ситуацію, самостійно розуміти мотиви поведінки і співвідносити ці мотиви існуючим нормам поведінки, познайомити з прислів'ями та приказками про дружбу.

Матеріали: Іграшка Буратіно, записи пісень Ст. Шайнського «Якщо з одним вийшов в шлях», «Справжній друг», клубок ниток, телевізор, мультфільм «Світ схожий на кольоровий луг» на DVD

Попередня робота: Оформлення книги про дружбу, заучування віршів, пісень про дружбу. Читання та обговорення оповідань про дружбу, розучування комунікативної гри «Клубочок».

Хід бесіди:

1. Рішення проблеми.

Діти стоять у колі з вихователем.

Вихователь: Хлопці, уявляєте. Приходжу я сьогодні на роботу, раптом чую, як під дверима хтось пищить. Вгадайте, кого я побачила?

У батька був хлопчик дивний,

Незвичайний, дерев'яний.

Всюди ніс встромляє він довгий.

Хто ж це? (Буратіно).

Відгадали! Молодці! Буратіно розповів мені таку історію. Він з Мальвіною сидів на галявині. Буратіно малював, а Мальвіна сматувала нитки в клубок.

Буратіно так старався. Що весь перемазати в фарбі. Мальвіна - відома чистюля. Попросила Буратіно піти вмитися. А він уперся, розсердився на неї, відібрав у неї ось цей клубок ниток і втік шукати собі нових друзів. Ось так він потрапив у наш дитячий садок.

Вихователь: Буратіно, навіщо ти відібрав у Мальвіни клубок?

Буратіно: Не знаю, просто так.

Вихователь: А давай ми з хлопцями покажемо тобі, як можна пограти з цим клубочком.

Буратіно: Ой, як цікаво!

Проводиться гра «Клубочок» (по колу)

Подивіться. Хлопці, на клубочок. Зараз я візьму його в ліву руку, обмотаю навколо великого пальця, потім передам Юлі, яка стоїть праворуч від мене. (Діти по черзі дублюють дії вихователя, а вихователь спрямовує дітей).

Вихователь: І знову клубочок повернувся до мене. Ниточка не порвалася, вона складається з безлічі тонких ниток, які переплелися разом і стали міцними і міцними. Так і у нас: ниточка зв'язала нас, і наша дружба стала міцнішою.

Зібралися всі діти в коло

Ти мій друг і я твій друг.

Разом за руки візьмемося

І посміхнемося один одному.

(Вихователь змотує нитки, діти сідають на килимок).

2. Бесіда.

Вихователь: Хлопці, а як ви думаєте, чи правильно вчинив Буратіно, відібравши у Мальвіни клубок?

Діти: Ні, не правильно. Він образив Мальвіну.

Вихователь: Так, так справжні друзі не роблять ніколи. Я сподіваюся, що Буратіно вибачиться і помириться з Мальвіною. А зараз, нехай Буратіно залишиться у нас і послухає що ж таке «дружба» і хто такий «справжній друг».

Буратіно: Звичайно, я залишуся, мені дуже-дуже все це хочеться дізнатися.

Вихователь: Женя, а у тебе є друг?

Женя: Так. У мене є друг, його звать...

(запитати кілька дітей)

Вихователь: Чому ви вважаєте їх хорошими друзями?

Діти: (відповіді дітей) Мій друг хороший. Він ділиться іграшками. Мій друг ніколи мене не ображає, допомагає мені. Він веселий і добрий...

Вихователь: А як ти лагідно називаєш одного?

(Відповіді дітей).

Вихователь: А чи може бути твоїм другом доросла людина? (бабуся, тато, мама, дідусь)

Діти: Так, адже вони нас люблять, піклуються про нас, читають нам книги. Вчать нас, купують нам іграшки, цукерки...

Вихователь: Як ви думаєте. Може собака бути вашим другом?

Діти: Так, може. Вона захищає нас від злих людей, грає з нами. Другом може бути будь-яке домашнє тварина, яка живе в будинку.

Вихователь: Що потрібно робити, щоб була міцна дружба?

Діти: Треба не сваритися, ділитися іграшками. Допомогати один одному, піклуватися про друзів...

Вихователь: Молодці, ви добре розповіли, як треба дружити. Той, хто добре дружить - не свариться, ділитися іграшками, піклується про товаришів, а якщо друг не знає, як вчинити правильно, допоможе йому, навчить. Якщо друг раптом засумував - придумає, як його розвеселити.

Один

Друг - це той, хто тебе розуміє.

Друг - це той, хто з тобою страждає.

Друг не покине тебе ніколи

Один залишається з тобою назавжди.

Друг ніколи тебе не скривдить,

Друг - це той, хто тебе наскрізь бачить.

І якщо з тобою трапиться біда,

Тільки від одного чекай допомогу тоді...

Друг і радою мудрим допоможе,

Якщо тебе зсередини щось гложит.

І якщо раптом тобі стало "гаряче",

Ти обіприся на одного плече.

Лише одному ти можеш довірити секрет,

Адже між друзями зради немає.

І той, у кого мільйони друзів,

Набагато багатше всіх королів.

І навіть коли нікого немає навколо

Незримо з тобою твій найкращий друг...

Не думайте, що якщо ви зміните одного, новий буде краще. У прислів'ї говориться: «Старий друг краще нових двох».

Буратіно, ти зрозумів, про що говорили хлопці?

Буратіно: Зрозумів. Треба берегти друзів, не ображати їх.

3. Фізкультхвилинка.

Підійдіть до свого друга, візьміть його за руку і ми разом зі своїми друзями вирушимо в дорогу (інсценізація пісні «Якщо з одним вийшов в шлях»).

4. Моделювання ситуацій.

(Діти сідають на стільчики).

Вихователь: А зараз ми з вами разом обговоримо деякі ситуації.

1. Читання вірша:

Подарунок

Олена Благинина

Прийшла до мене подружка,

І ми грали з нею.

І ось одна іграшка

Раптом сподобалася їй:

Жаба заводна,

Весела, смішна.

Мені нудно без іграшки -

Кохана була, -

А все-таки подружці

Жабу віддала.

Чи Правильно вчинила дівчинки? Як ти будеш себе вести в цьому випадку?

2. Твой один захворів. Що ти будеш робити?

3. Як поведе себе ваш друг, якщо ви потрапите в біду?

5. Традиція групи.

Давайте станемо в коло, покладемо один одному руки на плечі і скажемо наше щоденне привітання:

Тільки сміливий і завзятий

Добереться до мети бадьоро.

А ще в дорозі потрібно:

Знати секрети міцної дружби.

Один за всіх, всі за одного.

6. Домашнє завдання. Висновок.

Вихователь: Хлопці, було б дуже добре, якби ви з татами і мамами вивчили нові прислів'я та приказки про дружбу. Домовилися? Це ваше домашнє завдання. Буратіно, ти дізнався щось нове і цікаве для себе? А тепер я пропоную вам подивитися фрагмент мультфільму **«Світ схожий на кольоровий луг»**.

DVD мультфільм «Світ схожий на кольоровий луг».

Буратіно: Мені так у вас сподобалося. Я зрозумів, що даремно образив Мальвіну. Мені так хочеться швидше все виправити, вибачитися.

Вихователь: Хлопці, давайте віддамо Буратіно клубочок. Він віддасть його Мальвіні, помиритися з нею, навчить своїх друзів нашим чудовим ігор. До побачення, Буратіно! Приходь до нас, ми будемо раді бачити тебе і твоїх друзів.

Буратіно: До побачення. Прийду обов'язково.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Гасаненко Катерина Геннадіївна,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна
добročесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
  - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
  - принципів та правил академічної доброчесності;
  - нульової толерантності до академічного плагіату;
  - моральних норм та правил етичної поведінки;
  - толерантного ставлення до інших;
  - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
  - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
  - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
  - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
  - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
  - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
  - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
    - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
    - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
    - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
    - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
    - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
    - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
    - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
    - не підроблювати документи;
    - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
    - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
    - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
    - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
    - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
    - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
    - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

30.03.2021

(дата)

(підпис)

Гасаненко Катерина

(ім'я, прізвище)